

УДК 332.142; 336.153.1; 336.143.23

МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК**Кваша Т.К.***Інститут економіки та прогнозування НАН України*

В даній роботі автор пропонує комплексний аналіз впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток: вона починає з вивчення існуючих емпіричних досліджень щодо ефекту фіскальної децентралізації для економічного розвитку регіонів окремих країн, потім приводить результати цих досліджень на основі виробничої функції Коба-Дугласа з наведенням того, як різні набори вхідних даних впливають на результати моделювання. Наприкінці автор досліджує внесок фіскальної децентралізації в економічне зростання українських регіонів з використанням різних наборів вхідних даних. Це дослідження може допомогти відповісти на питання щодо економічної доцільності фіскальної децентралізації для регіонального розвитку в Україні. Методами дослідження є порівняння та узагальнення, економетричне моделювання.

Ключові слова: фіскальна децентралізація, економічний розвиток, моделювання.

UDC 332.142; 336.153.1; 336.143.23

MODELLING OF THE IMPACT OF FISCAL DECENTRALIZATION ON ECONOMIC DEVELOPMENT**Kvasha T.***Institute for Economics and Forecasting Ukrainian National Academy of Sciences*

In this paper the author offers a comprehensive review of the impact of fiscal decentralization on the economic development: first she investigates the existing empirical studies on the effects of fiscal decentralization on the economic development for the regions of individual countries, then she presents the results of the studies using Cobb-Douglas production function with showing as to how the different set of input data influence the modelling results. Finally the author is looking for what fiscal decentralization can contribute to the economic growth of Ukrainian regions using the different set of input data. This investigation can help to get answers about the economic feasibility of fiscal decentralization for regional development in Ukraine. Research methods are comparison and summarize, econometric modeling.

Keywords: fiscal decentralization, economic development, modeling

Актуальність проблеми. Фіскальна децентралізація на сьогодні виступає найважливішою системною характеристикою сучасних міжбюджетних відносин. Разом з тим, проблеми оцінки її впливу на економічне зростання недостатньо представлені в сучасних українських дослідженнях. Для України це вкрай актуально з огляду на завдання

Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» та програми діяльності уряду щодо побудови ефективної системи територіальної влади з максимальною передачею функцій на місцевий рівень, у т.ч. додаткових бюджетних повноважень. Тому задача оцінювання впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток українських регіонів є вкрай актуальною задачею на сьогодні.

Аналіз останніх наукових досліджень. Емпіричний огляд літератури дозволив визначити, що світова наука напружувала велике розмаїття моделей економічного розвитку з врахуванням фіскальної децентралізації. Частина авторів розробила моделі та провела розрахунки в розрізі країн, тим самим здійснивши міжкраїнові порівняння, - К. Фукусакі, Л. де-Мелло, Т. Баскаран, Л. Фелд, В. Оутс, Х. Давуді та Хенг-фу Зу, С. Ілмаз, Р. Барро, Р. Д. Ебел, У. Тіссен та інші. Друга частина зарубіжних науковців вивчала вплив децентралізації на економічне зростання регіонів для окремої країни - Л. Фелд, Н. Акаї, М. Саката, Р. Десаї, Л. Фрайнкман, І. Голдберг, Б. Цяо, Х. Мартінес -Васкес, Я. Сюй, Т. Чжан і Х. Цзоу тощо.

Серед українських науковців вагомий внесок у розвиток теорії фіскальної децентралізації внесли І. Луніна [1], аналіз підходів до оцінювання рівня децентралізації здійснили О. Глуха та О. Бондаренко [2], Т. Кваша [3], Т. Сало [4]; теоретично обґрунтував процес моделювання оптимальної структури доходної частини місцевих бюджетів в Україні в умовах фіскальної децентралізації А. Гавриленко [5] тощо. Однак розроблення моделі впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток регіонів України не здійснено.

Мета дослідження – моделювання впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток регіонів в Україні.

Для досягнення цієї цілі були виконані наступні завдання:

- здійснено огляд розроблених моделей впливу децентралізації на економічне зростання регіонів однієї країни та проаналізовано результати розрахунків за цими моделями;
- запропоновано відповідна модель для регіонів України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Проаналізовані моделі для оцінювання впливу децентралізації на розвиток регіонів окремої країни стосуються регіонів Швейцарії, США, Китаю та Російської Федерації. Основою переважної кількості таких моделей є виробнича

функція Коба-Дугласа у різній інтерпретації. В літературі наводиться або первинний вигляд функції у вигляді добутку зведених у деяку ступінь індикаторів, або вже її лінійний вигляд, до якого приходять шляхом диференціації або логарифмування первинного рівняння.

Незалежними показниками лінійного рівняння у більшості випадків є вже темпи змін або логарифми вхідних індикаторів. Залежною змінною найчастіше є темп росту валового регіонального продукту або його ж темп на душу населення, середньорічний темп за кілька років або за весь період, обов'язковою незалежною змінною виступає функція децентралізації. Часто, але не завжди, до них додаються функція праці та функції капіталу.

Децентралізація представляє собою такі індикатори:

– доходна податкова децентралізація – частка податків у доходах регіонального бюджету або частка податкових надходжень місцевих бюджетів у загальному обсязі зібраних регіоном податкових надходжень;

– витратна і доходна децентралізації – частка витрат / доходів регіонального бюджету у витратах/доходах зведеного бюджету;

– частка трансфертів із державного/федерального бюджету у регіональних бюджетах або загальний обсяг грантів/трансфертів, отриманих регіоном, на душу населення;

– відношення доходів місцевих бюджетів без урахування трансфертів/грантів до видатків місцевих бюджетів.

Швейцарські та китайські дослідники використали у якості децентралізації більш специфічні показники: федеральні гранти/трансферти на душу населення; податкова конкурентоспроможність – різниця між обсягами податкових надходжень даного та сусідніх регіонів по кожному податку; фрагментація, урбанізація тощо (табл. 1).

В рівняннях, як правило використовують контрольні змінні, у якості яких кожна країна обирає свої. Найбільш використовуваною є чисельність населення регіону або темпи її змін.

Також часто присутні даммі-змінні – мовна, часова, приналежність до центральних регіонів та ін. (табл. 1).

Таблиця 1 - Окремі моделі оцінювання впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток

Автор, об'єкт дослідження та горизонт даних	Виробнича функція	Функція децентралізації, контрольні та даммі змінні	Результат
1	2	3	4
Л.П. Фелд та Г. Кірчгаснер [6] 26 кантонів Швейцарії 1980-1998 рр.	$Y_{it} = AL_{it}^{\beta_1} H_{it}^{\beta_2} K_{it}^{\beta_3} e^{\beta_0 D_{it} + \varepsilon_{it}}$ <p>де Y – реальний ВВП (температура); L – кількість зайнятих; H – функція людського капіталу (витрати на освіту на одну особу); K – функція фізичного капіталу (капітальні інвестиції); D – функція децентралізації; ε_{it} – технологічний чинник; i – номер кантону (1, ..., 26); t – рік (1980-1998); $\beta_1, \beta_2, \beta_3$ – коефіцієнти еластичності ВВП за відповідним фактором</p>	<p>5 змінних децентралізації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - доходна податкова децентралізація; - витратна і доходна децентралізації; - гранти – загальний обсяг грантів на душу населення; - податкова конкурентоспроможність – різниця між обсягами податкових надходжень даного кантону та сусідніх кантонів по кожному податку (швейц. франки); - фрагментація - частка від ділення кількості комун на чисельність населення (перевірка гіпотези ефекту від масштабу); - урбанізація – частка міського населення <p>Контрольна змінна: чисельність населення 2 даммі-змінні – мовна змінна та змінна щодо центральних кантонів</p>	<p>Витратна та доходна децентралізації мають позитивний, але незначимий вплив на кантональний ВВП. Федеральні гранти – негативний вплив. Податкова автономія і податкова конкурентоспроможність позитивно впливають на ВВП. Фрагментація – негативний значимий вплив. Урбанізація не має значимого впливу.</p>
Н. Акаї та М. Саката [7] 50 штатів США 1992-1996 рр.	$Y_i, t = \alpha + \beta * DEC_i, t + \delta * X_i, t + \varepsilon_{i,t}$ <p>де Y – середній темп росту валового внутрішнього продукту штату на душу населення за період 1992–1996 рр., DEC – функція децентралізації; X – вектор контрольних змінних, i – номер штату: $i = 1, \dots, 50$.</p>	<p>Децентралізація:</p> <ul style="list-style-type: none"> - витратна і доходна децентралізації у 1992 р.; - частка власних надходжень до місцевих бюджетів у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів з урахуванням та без урахування федеральних трансфертів у 1992 р.; - середні значення витратної і доходної децентралізації. <p>Контрольні змінні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - середні темпи росту населення і ВВП штату на душу населення за 1988–1992 рр.; - частка студентів ВНЗ у загальній кількості населення у віці 18–24 років у 1992 р.; - частка місць, які отримали демократи, у законодавчих органах у 1992 р.; - коефіцієнт Джіні; - частка патентів, отриманих штатом у загальній кількості патентів США, у 1992 р.; - частка експорту штату до інших країн та інших штатів у валовому 	<p>Витратна децентралізація та середнє значення доходної і витратної децентралізації суттєво і позитивно впливали на економічне зростання штатів США. Доходна децентралізація мала несуттєвий вплив, а податкова автономія (3-й показник з наведених) в обох випадках має негативний вплив.</p>

Продовження табл. 1

1	2	3	4
С. Муратова [8] 80 регіонів РФ 2007 р.	$Y = POP^c INV^a DEC^b$ де Y – ВВП на душу населення; POP – чисельність економічно активного населення; INV – інвестиції в основний капітал; DEC – децентралізація.	Децентралізація – частка податкових надходжень місцевих бюджетів у загальному обсязі зібраних регіоном податків та зборів	Вплив фіскальної децентралізації є позитивним, але мінімальним серед розглянутих факторів.
Р. Десаї, Л. Фрайнкман і І. Голдберг [9] 80 регіонів РФ 1996-1999 рр.	$Y = \beta_0 + \beta_1 R + \beta_2 Q + \beta_3 (R \times Q) + \beta_4 X + u$ де Y – темп змін валового регіонального продукту; R – податкове навантаження; Q – неподаткові надходження; X – вектор контрольних змінних; U – помилка	Децентралізація (неподаткові надходження): - частка трансфертів із федерального бюджету у регіональних бюджетах, - частка місцевих податків у доходах регіональних бюджетів. Вектор контрольних змінних: - чисельність населення, - відношення регіонального експорту до ВРП. Даммі-змінна – 1, якщо регіон є автономною республікою.	Частка місцевих податків у доходах регіональних бюджетів позитивно та значимо впливала на зростання регіонального ВВП.
Т. Чжан і Х. Цзоу [10] 28(29) провінцій Китаю 1980 – 1992 рр. 1985-1989 рр.	$Y_{st} = \beta_m M_{st} + \beta_n N_{st} + \beta_{dc} DC_{st} + u_{st}$ де s, t – індикатори провінції та року; Y – темп росту валового провінційного (аналог валового національного) доходу; M – вектор показників, які мають суттєвий вплив на Y : - темп змін зайнятості; - відношення доходів центрального бюджету до ВВП країни, - відношення доходів провінційних бюджетів до валових провінційних доходів; N – вектор змінних, які можуть впливати на Y – контрольні змінні; DC – функція децентралізації; U – помилка	Функція децентралізації: - відношення консолідованих витрат провінційних бюджетів до консолідованих витрат центрального бюджету, виражені на душу населення; - відношення витрат провінційних бюджетів до витрат центрального бюджету, виражені на душу населення; - відношення витратних трансфертів провінційних бюджетів до витратних трансфертів центрального бюджету, виражені як відношення відповідних трансфертів до відповідних валових провінційних або валового національного доходів. Контрольні змінні: - індекс інфляції; - відношення обсягу інвестицій до обсягу валових провінційних доходів; - рівень відкритості – відношення суми експорту та імпорту провінції до валового провінційного доходу.	Децентралізація знижує темпи економічного зростання. Зв'язок між видатками центрального бюджету і економічним зростанням є позитивним і значущим, а між видатками провінційного уряду та економічним зростанням – негативний.

Джерело: складено авторами за результатами аналізу зарубіжної наукової періодики

Результати розрахунків щодо впливу децентралізації на економічне зростання показують різні результати як для різних країн, так і для однієї країни у разі здійснення аналізу іншими авторами та для іншого проміжку часу. Наприклад, Т. Чжан і Х. Цзоу отримали результат про негативний вплив децентралізації на економічне зростання Китаю, який вони самі назвали несподіваним з огляду на існуючі теоретичні викладки. В той же час, їхнє дослідження довело важливість державного інвестування, особливо в інфраструктуру, адже

центральний уряд може мати набагато більше можливостей порівняно з провінційним урядом у цьому плані. Інші дослідники [11] отримали інші результати - ефект від децентралізації для економічного зростання за приблизно той же період та для тих же провінцій Китаю був позитивний: зростання децентралізації на 10% спричиняло 1,6% зростання реального ВВП (на рівні 10% значимості). Різниця у дослідженнях полягала у наявності у другому випадку даммі-змінних. Крім того, визначено, що позитивний результат було досягнуто за рахунок зростання нерівності між китайськими провінціями.

Р. Десаї, Л. Фрайнкман і І. Голдберг зосередили увагу на регіонах Російської Федерації та визначили, що в Росії протягом 1996-1999 рр. децентралізація мала суттєвий позитивний вплив на зростання валових регіональних продуктів. Однак, позитивний вплив змінюється на негативний у разі зростання обсягів трансфертів до рівня понад 45 відсотків від загального обсягу доходів регіональних бюджетів. Дослідження С. Муратової щодо російських регіонів, здійснене за даними 2007 р., показують зменшення впливу децентралізації – її вплив позитивний, але доволі слабкий.

Таким чином, в країнах, що розвиваються, результати розрахунків щодо впливу децентралізації на економічний розвиток можуть змінюватися в залежності від багатьох умов, до яких відносяться як політичні рішення, так і обрані дані для аналізу або їх часовий горизонт. Це означає, що вплив децентралізації нестійкий, для різних регіонів - різний і може швидко змінитися з позитивного на негативний і навпаки.

Результати досліджень за двома розвиненими країнами (Швейцарія та США) також не дають однозначної відповіді на питання щодо ефекту фіскальної децентралізації. Одним з висновків проведеного аналізу – на результат суттєвий вплив має визначення фіскальної децентралізації та основний і додатковий набори даних, що включаються у рівняння.

Враховуючи результати аналізу стосовно досвіду інших країн побудуємо відповідну модель для України.

При цьому ми приймаємо до уваги наступне: Україна складається із 25 регіонів, причому м. Київ часто доводиться вилучати із розрахунків внаслідок значної відмінності його характеристик, тому у регресійне рівняння для регіонів України можна включати не більше 4-х змінних.

На першому етапі включаємо у рівняння 3 змінні (без контрольних та даммі-змінних), яке внаслідок цього набуває вигляду:

$$Y = L^{\alpha} K^{\beta} DEC^{\chi} \quad (1)$$

З огляду на важливість вибору набору даних проаналізуємо доцільність включення у модель декількох показників. В якості залежної змінної Y :

- темп змін валової доданої вартості регіону (ВДВ) та темп змін ВДВ на душу населення;

- обсяги ВДВ на душу населення у фактичних цінах.

Пропонується перевірити важливість для моделі таких факторів:

- рівень децентралізації (DEC), в якості якого обираємо частку податкових надходжень регіонального бюджету у загальній сумі фактичних надходжень податків і зборів регіону ($DEC1$ – податкова децентралізація) та частку власних доходів місцевих бюджетів (без трансфертів) у власних видатках місцевих бюджетів (без трансфертів) ($DEC2$ – самостійність місцевих бюджетів);

- функція капіталу (K) - темп росту капітальних вкладень або темп росту капітальних вкладень на душу населення, обсяги капітальних вкладень на душу населення у фактичних цінах;

- функція праці (L) - темп росту зайнятого населення, темп росту реальної заробітної плати та середньорічна фактична заробітна плата одного штатного працівника (фактичні ціни).

Для подальшого аналізу рівняння (1) диференціюється та логарифмується, після чого воно перетворюється у наступні:

$$dY = \alpha dL + \beta dK + \chi DEC + \varepsilon \quad (2),$$

$$\ln(Y) = \alpha \ln(L) + \beta \ln(K) + \chi \ln(DEC) + \varepsilon \quad (3),$$

де d - означає диференціал або темп росту (падіння) відповідного показника.

Для першого випадку аналіз здійснюється для темпів росту вищезначених показників, для другого - для номінальних значень всіх показників на душу населення та середньорічної заробітної плати одного штатного працівника, в обох випадках по черзі додаються змінні децентралізації.

На початковому етапі аналізу було досліджено однофакторну залежність Y від рівня фіскальної децентралізації.

Для обох показників децентралізації включення у рівняння темпів росту ВДВ або темпів росту ВДВ на душу населення не призводить до суттєвої різниці щодо значимості рівняння, коефіцієнту детермінації та значимості коефіцієнту при децентралізації. При цьому, значимість отриманих рівнянь у першому випадку для періодів 1999-2002/2003 та 2011-2013 рр. більша у разі виключення із аналізу Автономної Республіки Крим, міст Севастополя та Києва, для періоду 2004-2010 рр. статистична значимість рівнянь не стійка і коливаються між цими двома випадками (24 або 27 регіонів). У разі застосування темпів росту ВДВ на душу населення майже не існує різниці в аналізі для 24 або 27 регіонів. Тільки для періоду 2010-2013 рр. фіксується більш високе значення коефіцієнта детермінації для випадку 24 регіонів.

При використанні у якості залежної змінної регресійного рівняння обсягів ВДВ на душу населення різниця значимості отриманих рівнянь також незначна, однак перевага аналізу для 24 регіонів для податкової децентралізації фіксується тільки для 1999-2001 рр., а для самостійності місцевих бюджетів явна перевага отриманого рівняння реєструється для масиву з 24 регіонів протягом 2008-2013 рр. Тому подальший аналіз проводиться тільки для 24 регіонів.

Регресійний аналіз у двовимірних координатах в цілому за 24 регіонами України дозволяє виділити доволі сильну залежність між обсягами ВДВ на душу населення та самостійністю місцевих бюджетів із статистично значимими параметрами – протягом 2000-2013 рр. коефіцієнт детермінації коливається між 72% до 91%, а коефіцієнт при функції децентралізації монотонно зростає від 4,3 у 2000 р. до 6,96 у 2013 р. при 95% значимості. Залежність між обсягами ВДВ на душу населення та податковою децентралізацією протягом 2005-2012 рр. позитивна, але слабо значуща - коефіцієнт детермінації змінюється між 24% та 52%, коефіцієнт при функції децентралізації майже стабільний і становить близько 11,4 при 95% значимості.

Відповідні дослідження із використанням темпів росту ВДВ або ВДВ на душу населення для обох функцій децентралізації не виявили статистично значимі залежності.

З метою підвищення адекватності проведених досліджень необхідно розглядати дію фіскальної децентралізації спільно з традиційними факторами регіонального економічного зростання – функціями праці та капіталу, що наведені вище. У цьому випадку, як і при однофакторній залежності, значимі рівняння отримані тільки для обсягів ВДВ на душу населення, середньорічної заробітної плати одного штатного працівника, інвестицій в основний капітал на душу населення та обох змінних децентралізації. Причому, додавання індикаторів функції праці та зайнятості підвищило значущість рівнянь для обох випадків, що підтверджує правильність обраних індикаторів. Особливо це є важливим для податкової децентралізації - коефіцієнт детермінації зріс до 74-92% за умови 95% надійності рівняння.

Однак, вплив децентралізації на економічне зростання зменшився, хоча й був завжди позитивним. Для варіанта податкової децентралізації протягом 1999-2003 рр. найбільш суттєвий та позитивний вплив на ВДВ на душу населення мала функція праці, протягом 2004-2013 рр. - інвестиції в основний капітал, на другому місці в цьому періоді була податкова децентралізація, у 2007-2010 рр. функція праці вносила негативний внесок (від'ємний коефіцієнт), а у 2010-2013 була статистично незначимою.

Для варіанта самостійності місцевих бюджетів обсяги заробітної плати одного штатного працівника чинили найсуттєвіший та позитивний вплив на ВДВ на душу населення у 1999-2005рр. з 70-80% та 2009-2013 рр. з 90-95% вірогідністю, на другому місці за цей же період інвестиції в основний капітал, а протягом 2006-2008 рр. тільки інвестиції чинили вплив на ВДВ на душу населення. Децентралізація, крім 2006-2008 рр., позитивно, але слабо впливала на економічне зростання регіонів України.

Приклад результатів регресійного аналізу для 2012 р. та податкової децентралізації наведено у табл. 2. У цьому прикладі тільки коефіцієнт при функції праці є незначущим.

Висновки. В результаті проведених досліджень:

1. Здійснено аналіз та систематизацію існуючих моделей впливу фіскальної децентралізації на економічний розвиток на регіональному рівні Швейцарії, США, Російської Федерації, Китаю.

Таблиця 2 - Результати регресійного аналізу залежності обсягів ВДВ на душу населення від обсягів заробітної плати одного штатного працівника, інвестицій в основний капітал на душу населення та податкової децентралізації

<i>Регресійна статистика</i>						
R		0,9554				
R2		0,9129				
Нормований R-квадрат		0,8991				
Стандартна похибка		0,0887				
Спостереження		23				
<i>Дисперсійний аналіз</i>						
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Значимість F	
Регресія	3	1,56631	0,52210	66,35829	3E-10	
Залишок	19	0,14949	0,00787			
Ітого	22	1,71581				
	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетин	0,912023	1,6081	0,567146	0,57725	-2,4538	4,277
7,7964692	0,969602	0,2394	4,049440	0,00068	0,4684	1,470
8,0082465	0,26242	0,0645	4,067254	0,00066	0,1274	0,397
3,9264481	-0,19606	0,0577	-3,397510	0,00302	-0,3168	-0,075

Визначено, що для побудови таких моделей використовується виробнича функція Коба-Дугласа, в якій залежною змінною найчастіше є темп росту валового внутрішнього продукту на душу населення, обов'язковою незалежною змінною виступає функція децентралізації. Як правило, до неї додаються функції капіталу та праці. Додаються також контрольні змінні – основні макроекономічні характеристики регіонів.

2. Результати розрахунків не дають однозначної відповіді на питання щодо ефекту фіскальної децентралізації. Вони можуть змінюватися в залежності від багатьох умов, до яких відносяться політичні рішення, обрані дані для аналізу або їх часовий горизонт.

3. При побудові відповідної моделі для України виявлено, що найбільш статистично значиме рівняння отримано для показників: обсяг ВДВ на душу населення, обсяг інвестицій в основний капітал на душу населення, середньорічна заробітна плата та 2 функції децентралізації. Децентралізація позитивно впливає на економічний розвиток регіонів України, але її вплив є меншим порівняно з впливом праці та капіталу.

Отже, в Україні на відміну від країн, для яких здійснювався відповідний аналіз, залежною змінною є не темп росту ВДВ на душу населення, а його номінальне значення. Подальші дослідження необхідно зосередити на 1) виявленні причин незначимості рівнянь з реальними темпами ВРП на душу населення та 2) механізмів впливу фіскальної децентралізації на економічне зростання та причин коливання цього впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Луніна, І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ / І. О. Луніна // Економіка України. – 2014. – № 11. – С. 61-75.
2. Глуха, Г. Я. Основні підходи щодо розрахунку рівня фіскальної децентралізації / Г. Я. Глуха, О. О. Бондаренко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2011. – № 2. – С. 139-144.
3. Кваша Т.К. Оцінювання рівня фіскальної децентралізації регіонів України / Т.К. Кваша // Збірник тез XV Міжнародного наукового конгресу «Публічне управління: стратегія реформ 2020», 2015. – С. 208-210.
4. Сало, Т. В. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні / Т. В. Сало // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 35. – С. 324-330.
5. Гавриленко А. Моделювання оптимальної структури доходів місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації / А. Гавриленко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 8. – С. 162-165.
6. Feld Lars P. Fiscal Federalism and Economic Performance: Evidence from Swiss Cantons / Lars P. Feld, G. Kirchgässner // Marburg Working Papers on Economics. – 2004. – № 20.
7. Akai N. Fiscal Decentralization Contributes to Economic Growth: Evidence from State-Level Cross-Section Data for the United States / N. Akai, M. Sakata // Journal of Urban Economics, 2002. - № 52, P. 93 – 108.
8. Мурадова С. Г. Оценка влияния уровня фискальной децентрализации на динамику экономического роста в регионах Российской Федерации / С. Г. Мурадова // Вестник Северо-Кавказского государственного технического университета, 2009. - № 4. – С. 195-198.
9. Desai R.M. Fiscal Federalism in Rentier Regions: Evidence from Russia / R.M. Desai, L.M. Freinkman, I. Goldberg // Journal of Comparative Economics, 2005. - № 33. – P. 814 – 834.
10. Zhang T. Fiscal Decentralization, Public Spending, and Economic Growth / T. Zhang, H. Zou // Journal of Public Economics, 1998. - № 67. – P. 221 – 240.
11. Jin H. Regional Decentralization and Fiscal Incentives: Federalism, Chinese Style / H. Jin, Y. Qian, B.R. Weingast // Journal of Public Economics, 2005. - № 89. – P. 1719 – 1742.